

ZHODNOTENIE DOTERAJŠIEHO VÝVOJA A STREDNODOBÝ VÝHLAD V OBLASTI VYBRANÝCH ŠTATISTÍK V PROCESSE HARMONIZÁCIE

Ivana Brziaková, Ján Seman, Národná banka Slovenska

Národná banka Slovenska zbiera, zostavuje a uverejňuje rôzne druhy štatistík, ktoré slúžia predovšetkým na zabezpečenie výkonu národnej menovej politiky a finančnej stability. Od nášho vstupu do EÚ sú na základe systematickej prípravy v predchádzajúcich rokoch, zostavované a zverejňované harmonizované štatistiky v súlade s požiadavkami ECB. V rámci strednodobého výhľadu v oblasti štatistiky bude NBS prispievať k harmonizácii činností tak, aby sa dosiahol súlad s požiadavkami ECB, ďalšími inštitúciami EÚ, ako aj inými medzinárodnými inštitúciami.

Doterajší vývoj

Menová a banková štatistika

Prechod od národnej k harmonizovanej metodike ECB sa začal v oblasti menovej a bankovej štatistiky zabezpečovať od roku 2002.

V priebehu roku 2003 sa tento proces týkal novej koncepcie zostavovania bilančnej štatistiky za inštitucionálny sektor peňažných finančných inštitúcií (centrálne banky, banky a pobočky zahraničných bánk, podielové fondy peňažného trhu), menových agregátov a protipoložiek k agregátu M3. Na tento účel bolo potrebné vykonať zmeny v štruktúre vykazovaných finančných nástrojov ako aj v metodike zdrojových výkazov pre zostavovanie stavových údajov za bankový sektor. Od roku 2004 sa zaviedlo vykazovanie údajov bilančnej štatistiky za podielové fondy peňažného trhu, ako aj vykazovanie za ústrednú štátnu správu (Štátna pokladnica), čím sa dokončila harmonizácia štatistík na zostavenia menového agregátu M3. Zaviedlo sa vykazovanie údajov za finančné netransakcie (precenenia, odpísania úverov a reklasifikácie) na zostavovanie bilančnej štatistiky tokov (ako čistých transakcií) a od roku 2005 sa vypočítava medziročná miera rastu pre vybrané položky menového prehľadu podľa metodiky ECB.

S cieľom zostavovania štatistických bilancií sa vykonáva aktualizácia zoznamu rezidentských peňažných finančných inštitúcií ako vykazujúcich subjektov.

V rámci zostavovania úrokovej štatistiky za bankový sektor sa v priebehu rokov 2004 a 2005 dokončil proces harmonizácie zapracovaním požiadaviek za stavové údaje, vykazovanie tzv. nových obchodov z poskytnutých vkladov a prijatých úverov, ako aj

spôsob výpočtu úrokových mier (dohodnutej ročnej a nákladovej). Jednotlivé kategórie finančných nástrojov boli už prispôsobené inovácii produktov na bankovom trhu.

Od roku 2004 sa zabezpečuje bilančná štatistika za sektor ostatných finančných sprostredkovateľov, zostavovaná za jednotlivé rezidentské podielové fondy (akciové, dlhopisové, zmiešané a fondy fondov). Pripravované je rozšírenie vykazovania o spoločnosti zaoberajúce sa finančným leasingom, splátkovým predajom a faktoringom. Prvé údaje za uvedené sektory budú dostupné v priebehu roka 2006.

Na posudzovanie konvergencie sa v spolupráci s Burzou cenných papierov Bratislava a Centrálnym depozitárom cenných papierov SR zabezpečuje vykazovanie štatistiky dlhodobých úrokových mier za reprezentatívne dlhodobé vládne dlhopisy, ako aj štatistika o aktivitách na primárnom a sekundárnom trhu.

Vzájomnú súvislosť a využiteľnosť menovej a bankovej štatistiky s inými druhmi štatistík najlepšie prezentuje skutočnosť, že údaje za oblasť bilančných štatistík slúžia, okrem zostavenia menového prehľadu, ako zdrojové podklady na zostavovanie štatistiky štvrtročných finančných účtov (ŠFÚ), na zabezpečenie výpočtu povinných minimálnych rezerv, štatistiky pre bankový rozvoj, finančnej stability (analýzy obozretnosti), štatistiky platobnej bilancie, štruktúrne štatistické indikátory ako aj štatistiku platobných systémov.

V súlade s požiadavkami ECB a Eurostatu na zachovanie koncepcie základne menových štatistík v priebehu roka 2005 úspešne prebiehala harmonizácia výkazníctva za centrálnu banku a ostatné peňažné a finančné inštitúcie. Rozšírila sa prezentá-

cia a dostupnosť údajov na internetovej stránke ako aj v publikáciách.

Štatistika štvrtročných finančných účtov

V poslednom období sa v oblasti štatistiky zvyšuje dôraz na zostavovanie štvrtročných finančných účtov (ŠFÚ) za Slovensko v sektorovom členení, ktoré spoločne so štvrtročnými nefinančnými účtami by mali v budúcnosti poskytnúť rámec pre analýzy väzieb medzi finančným a nefinančným vývojom ekonomiky a v súlade s tým aj pre analýzu transmisných kanálov menovej politiky.

Výkazníctvo pre potreby zostavovania ŠFÚ je založené na tzv. sedem-sektorovom prístupe v súlade s metodikou ESA95, pričom jednotlivé sektory sú zoskupené do troch hlavných ekonomických oblastí: nefinančné sektory (vláda, nefinančné spoločnosti, domácnosti vrátane neziskových inštitúcií slúžiacich domácnostiam), finančné sektory (centrálna banka, ostatné peňažné a finančné inštitúcie, ostatní finanční sprostredkovatelia, pomocné finančné inštitúcie, poisťovacie spoločnosti a penzijné fondy) a zvyšok sveta. Finančné väzby medzi jednotlivými sektormi v ekonomike sú vo ŠFÚ zobrazené pomocou siedmich základných finančných nástrojov: menové zlato a zvláštne práva čerpania, obeživo a vklady, cenné papiere okrem akcií, pôžičky, akcie a ostatné podiely, poisťotechnické rezervy a ostatné pohľadávky/závazky. V oblasti získavania štatistických údajov za nefinančné sektory leží hlavná zodpovednosť na Štatistickom úrade SR (ŠÚ SR). V roku 2005 bola dokončená príprava na zostavenie ŠFÚ za sektor vlády, pričom prvé dáta boli zaslané do ECB a Eurostatu v prvom štvrtroku 2006. Za sektor nefinančných spoločností pokračoval ŠÚSR v roku 2005 druhý rok v zbere údajov na základe výberového zisťovania za vybraný okruh finančných nástrojov a prvé hodnotenie dosiahnutých výsledkov by malo byť uskutočnené v polovici roka 2006. Najproblematickejším zatiaľ zostáva sektor domácností, za ktorý sa pre potreby ŠFÚ zberajú údaje iba na základe výberového zisťovania uskutočňovaného na účely sledovania štruktúry spotreby domácnosti. Začal sa uvažuje o tom, že za uvedený sektor sa budú údaje pravdepodobne získavať reziduálne.

NBS je primárne zodpovedná za zber štatistických údajov za finančné sektory.

Za sektor poisťovacie spoločnosti a penzijné fondy boli v roku 2005 na základe spolupráce medzi NBS a Úradom pre finančný trh (ÚFT) prvýkrát poskytnuté štvrtročné údaje v súlade s požiadavkami zostavovania ŠFÚ.

Strednodobý výhľad

V oblasti menovej a bankovej štatistiky, bez ohľadu na aplikovanie Medzinárodných štandardov pre finančné vykazovanie, sa bude naďalej zabezpečovať vykazovanie údajov o vkladoch a úveroch v menovitej hodnote z dôvodu zachovania koncepcijnej základne menových štatistík. V priebehu roka 2007 bude potrebné zabezpečiť vykazovanie bilančnej a úrokovej štatistiky za sektor peňažných finančných inštitúcií v súlade s pripravovanou novelou nariadení ECB.

Vykazovanie finančných nástrojov v rámci štatistických bilancií tokov bude potrebné rozšíriť o údaje z internej databázy na princípe „security-by-security“. Očakáva sa rozšírenie požiadaviek ECB o štatistiky vydaných cenných papierov.

Z pohľadu potrieb zabezpečenia vyčerpávajúceho pokrytia a zabezpečenia ŠFÚ v súlade z požiadavkami ECB a Eurostatu tak z pohľadu sektorového pokrytia, ako aj pokrytia finančných nástrojov, stoja pred NBS v spolupráci s ostatnými zainteresovanými inštitúciami (ŠÚ SR, MF SR, Daňové riaditeľstvo SR atď.) viaceré výzvy.

V oblasti štatistiky nefinančných spoločností bude potrebné uskutočniť revíziu výberovej vzorky podnikov, dostupných finančných nástrojov a navrhnúť alternatívy odhadovania chýbajúcich údajov s cieľom integrovať údaje z výkazov nefinančných spoločností s výkazmi protistrán. Za sektor zvyšok sveta bude dôležité jednoznačne vymedziť údajovú základňu zbieraných údajov, keďže v závislosti od finančného nástroja sa budú využívať viaceré dostupné zdroje dát (napr. údaje platobnej bilancie, medzinárodnej investičnej pozície, tzv. „security-by-security“ databáza a pod.).

V rámci samotnej koncepcie ŠFÚ budú v blízkej budúcnosti vypracované postupy zberu tokových veličín vyjadrujúcich presun finančných prostriedkov medzi jednotlivými sektormi v jednotlivých štvrtkoch. Uvedené údaje o tokoch peňazí poskytujú veľmi dôležité informácie nielen o investičných rozhodnutiach jednotlivých sektorov v ekonomike, ale aj o vývoji cien jednotlivých finančných nástrojov a o vplyve kurzových pohybov na hodnotu investícií.

S blížiacim sa vstupom Slovenska do eurozóny, a s tým súvisiacim plnením konvergenčných kritérií hospodárskeho vývoja, bude sa čoraz častejšie zdôrazňovať aj nevyhnutnosť zabezpečenia plne harmonizovaných štatistických údajov, vierohodne popisujúcich ekonomický vývoj na Slovensku. Tomuto cieľu bude aj naďalej podriadená koncepcia prác na odbore štatistiky NBS.